

เพื่อพันทุกซ์

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ข้อ ๑๐๓๕. ถึงข้อ ๑๐๔๔. มันไม่มี มันข้อ ๑๐๔๕.

ถาม : ๑๐๔๕. เรื่อง “การปฏิบัติเพื่อพันทุกซ์”

กราบนมัสการท่านอาจารย์ เข้าวัดปฏิบัติมานานแต่ไม่จริงจัง รู้สึกเสียดายเวลา
มาก เสียดายที่มีครูบาอาจารย์อันประเสริฐ รู้แจ้งเห็นจริง แต่ไม่ทำจริงจังไม่มีคำถาม มา
ถามพรรษานี้ตั้งใจจะปฏิบัติให้มาก อยากเรียนถามอาจารย์ดังนี้ค่ะ

๑. เริ่มตั้งแต่จะสวดมนต์ไม่ให้ขาดทั้งเช้าและเย็น

๒. เคนจงกรมทั้งเช้าและเย็น ประมาณมีการกำหนดครั้งที่เดินไปกลับ หรือ
กำหนดชั่วโมง เพื่อให้รู้ว่าทำงานเสร็จ ถูกต้องหรือเปล่าคะ? ควรจะเริ่มต้นครึ่งชั่วโมง
หรือหนึ่งชั่วโมงน้อยไปไหมคะ? (กำหนดพุทโธพร้อมนับครั้ง)

๓. การนั่งสมาธิโดยการท่องพุทโธให้ชัดๆ ไม่กำหนดลมหายใจตาม แต่มีการนับ
ครั้งที่ทำถูกต้องไหมคะ? หรือให้รู้ว่างานเสร็จว่างเมื่อไหร่ก็กำหนดทันที

๔. ถือศีล ๘ มานานประมาณ ๓ ปี มีเว้นช่วงไปต่างประเทศประมาณ ๒ อาทิตย์
แต่ก็คิดว่ายังไม่ดีพอ เพราะยังมีความคิดไม่ดีบ้าง พุคผิตบางที อาจทำให้ใครคิดมากหรือ
ผลออกไปสำรวจแล้วยังไม่ดีพอ ตั้งใจจะพุดให้หน่อยลง ท่านอาจารย์แนะนำด้วยค่ะ

๕. พระพุทธองค์ตรัสว่า “ปฏิบัติให้ใกล้ความพันทุกซ์ก็ต้องออกจากโลก” แต่
ตอนนี้มีพระอรหันต์ที่บ้านให้ดูแลอยู่ จำเป็นไหมคะที่ต้องออกจากโลก (ท่านหมายถึง
บวชใหม่ไหมคะ แต่ปัจจุบันมีแต่บวชชี)

๖. ขอให้อาจารย์แนะนำให้ผู้เริ่มปฏิบัติจริงเพิ่มเติมด้วยค่ะ จะพยายามปฏิบัติเพื่อ
 บูชาตลอดพรรษานี้ ปฏิบัติแทนพระคุณ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และครูบา
 อาจารย์ที่เคารพทุกองค์

ตอบ : นี่ความเห็นเขา เห็นใหม่ เพราะเพิ่งเขียนมาถามเมื่อ ๒-๓ วันนี่ แล้วเรา
 ตอบไป พอดตอบไปนี่ก็ถามกลับมา เพราะความตั้งใจ ความเห็น

ถาม : นี่เข้าวัดปฏิบัติมานานแต่ไม่จริงจัง รู้สึกเสียดายเวลามาก เสียดายที่มีครู
 บาอาจารย์อันประเสริฐ รู้แจ้งเห็นจริง แต่ไม่ทำจริง จึงไม่มีคำถาม แต่พรรษานี้ตั้งใจจะทำ

ตอบ : ที่นี้ตั้งใจจะทำ ถ้าตั้งใจทำมันตื่นตัว ใจ เวลาปลุกปลอบ เวลาอยู่กับครูบา
 อาจารย์นะ ครูบาอาจารย์ท่านจะให้กำลังใจ ท่านจะคอยปลุกปลอบตลอดเวลาให้เรา
 ตื่นตัว แม้แต่เวลาอยู่กับหลวงปู่มนั้นนะ ครูบาอาจารย์อยู่กับหลวงปู่มนั้น เวลาเดินขาดสติ
 ท่านชื้อตทันที ท่านบ๊ีบทันทีเลยเพื่อจะให้ใจ คือเหมือนกับเรามันรับไม่ได้

อย่างเช่นหลวงตาท่านพูดอยู่นะ เวลาอยู่ที่บ้านตาดท่านเดินไปตรวจตามกุฏิ เวลา
 องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมัยพุทธกาลนะ ถึงเวลาจะเดินตรวจไปตามกุฏิ ไปดูว่า
 พระอยู่อย่างไร? พระปฏิบัติตัวอย่างไร? พระพุทธเจ้าจะเดินตรวจสำรวจตลอด หลวงปู่
 มั่นท่านก็ทำอย่างนั้น นี่หลวงปู่มนั้น แล้วถ้ากลางคืน เห็นใหม่ คุสึที่รู้วาระจิต นี่จะเห็นเลย
 เห็นเงาต่างๆ หลวงปู่มนั้น เพราะหลวงปู่มนั้นส่งจิตไปดูพระ พระนอนอย่างไร? พระทำ
 ตัวอย่างไร? ส่งไปดูเลยนะ

นี่แม้แต่ร่างกายไปตรวจก็ได้ เอาใจไปดูก็ได้ หลวงตาท่านก็ไปตรวจกุฏิ ท่านก็ไป
 ดูตามที่พระอยู่ ท่านเห็นนะ ไปเห็นพระ พระบอกว่าถือแปรงสีฟัน ถืออยู่อย่างนั้นแหละ
 ท่านบอก นี่ท่านเห็นแค่นี้นะท่านบอกว่าเป็นการขาดสติ ท่านบอกกิริยาอย่างนี้หรือ? คน
 อย่างนี้หรือจะต่อสู้กับกิเลส? ท่านรับไม่ได้แน่ แค่นี้พฤติกรรม เห็นกิริยาของเรา คนที่
 ปฏิบัติเขารับไม่ได้แล้ว ถ้าเขารับได้นะมันต้องแบบว่ามีสติพร้อม มันจะเตรียมตัวพร้อม
 ถ้าอย่างนั้นได้

นี่ใจเวลาอยู่กับครูบาอาจารย์ ถ้าเป็นอย่างนั้นนะ โคนทันที โคนเพราะอะไร? โคน
 เพราะเราไปอยู่กับท่านแล้วเราขอนิสัย การขอนิสัยคือขอให้ท่านสั่งสอนเรา ขอให้ท่าน
 บอกเรา ถ้าไม่ขอนิสัยนะ ถ้าไม่ขอนิสัยเราก็ไม่กล้าบอกเหมือนกัน เพราะอะไร?

เพราะว่าเราไม่มีสิทธิ์ไง แต่ถ้าเขาขอนิสัยแล้ว เหมือนกับเขามาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ พอฝากตัวเป็นลูกศิษย์ แล้วเราไม่สอนลูกศิษย์เรา เรานี้ผิด แล้วถ้าเขามาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ แล้วเขาขอนิสัย ให้เราคอยบอกเขา ถ้าเขามีความพลั้งเผลอนี้ได้หลายๆ เพราะใส่เลย ใส่เพื่ออะไร? ใส่เพื่อให้เขาได้มีสติ ให้กลับมาพร้อมที่จะต่อสู้กับกิเลส

ที่นี้ย้อนกลับมาที่คำถามนี้ไง คำถาม เห็นไหม

ถาม : นี่เข้าวัดมานาน แต่ไม่จริงจัง รู้สึกเสียดายเวลามาก รู้สึกเสียดายเวลามาก

ตอบ : ถ้ารู้สึกเสียดายเวลามันก็เสียไปแล้ว แต่ถ้าไม่มีความรู้สึกเลยมันก็ไหลตามไป เออ เราก็เป็นคนดี นี่มีคำโต้แย้งของกิเลสบ่อยมาก เราก็เป็นคนดีแล้วทำไมต้องไปวัด? เราก็เป็นคนดี อยู่บ้านเป็นคนดีแสนดีเลย มีพระอรหันต์ในบ้านด้วย คุณพ่อ คุณแม่ ทำดีหมดเลย แล้วทำไมต้องไปวัด ก็คนดีแล้ว คืออย่างนี้มันดีหยาบๆ ไง

ถ้าคืออย่างนี้ คำว่าไปวัด ทำไมต้องไปวัด? นี่ไปวัดมันไปชาร์ตไฟ เวลาที่ வருดงค์เห็นไหม ชุรงค์ไป นี่เวลาเข้าพรรษา ออกพรรษาแล้วพระจะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกือบทั้งนั้นเลย เวลาไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามคำถามแรกเลย ภาวนาอย่างไร? เลี้ยงดูหัวใจตัวอย่างไร?

การภาวนาอย่างไร คือเลี้ยงดูหัวใจของตัวเอง ถ้าใครเลี้ยงดูหัวใจของตัวเองมันจะทำให้ผิดไหม? คนมันปล่อยใจตัวเองไป แต่ไปปรารถนาลาภสักการะ ไปปรารถนาชื่อเสียง ปรารถนาผลงาน ปรารถนาจะทำอะไรเพื่อศาสนาไป ปรารถนาข้างนอกไป แล้วก็ลืมหัวใจตัวเอง มันก็คิดเหยียบย่ำตัวอยู่นี่ไง แต่เวลาไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านไม่เคยถามอย่างนี้เลย ในพระไตรปิฎกทั้งนั้นแหละ เวลาออกพรรษาแล้วพระจะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามว่า

“เธออยู่กันอย่างไร? ความทุกข์นี้พอทนได้อยู่ไหม? เพราะเรื่องทุกข์มันเป็นความจริงอยู่แล้ว ทุกข์นี้เธอพอทนได้อยู่หรือ? เธออยู่กันอย่างใด? แล้วถ้าภาวนาเป็นนะ นี้ปฏิบัติอย่างใด?”

พระโสณะ พระกัจจายนะอยู่ทางตะวันตกของประเทศ อยู่ชนบทของประเทศ นี้แล้วไปเผยแผ่ธรรม ที่นี่เผยแผ่ธรรม นี้รองเท้า ๒ ชั้น รองเท้าเหลือชั้นเดียว ท่านเดินบนเขาแล้วมันไม่สะดวก ก็ให้พระโสณะมาของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้อยู่ในวิหารเดียวกัน คือให้อยู่ในกุฏิเดียวกันเลย พออยู่ในกุฏิเดียวกันแล้วนะ คินันน์ให้พระโสณะบรรยายธรรมให้ฟัง ก็นี่ไงที่ว่าเวลาเราขึ้นไปหาหลวงปู่มันแล้วหลวงปู่มันตรวจสอบ เวลาไปหาหลวงตา

“ภาวนามาเป็นอย่างไร? ปฏิบัติมาเป็นอย่างไร?”

นี่ก็เหมือนกัน พอไปอยู่กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโสณะ พระกัจจายนะให้พระโสณะมาขอ ขอรื่องรองเท้า ขอรื่องพระ ๕ องค์ ถ้าในชนบทประเทศให้บวชได้ นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้พระโสณะอยู่ในวิหาร คืออยู่ในกุฏิเดียวกัน แล้วคินันน์ให้พระโสณะบรรยายธรรมให้ฟัง ก็คือบรรยายการปฏิบัติให้ฟังไง นี่พระโสณะเรามั่นใจว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะบรรยายธรรมขึ้นมาพระพุทธรเจ้าสาธุ สาธุ

มันก็เหมือนครูบาอาจารย์เรา นี่ครูบาอาจารย์ของเราเวลาธรรมสาธุกิจ เวลาไปเที่ยวปากกลับมาขึ้นไปรายงานหลวงปู่มัน นี่เราไปลาหลวงตาออกไปเที่ยว กลับมาบ๊อบหลวงตาถามว่าไปอยู่ที่ไหนมา? ปฏิบัติอย่างไรมา? นี่การกระทำมันเป็นแบบนี้ พอเป็นอย่างนี้บ๊อบลูกศิษย์จะตื่นตัวมาก จะตื่นตัวมาก นี่มันจะไม่ปล่อย ไม่เสียเวลาที่ผ่านไป

นี่เขาว่า

ถาม : รู้สึกเสียเวลาเวลา

ตอบ : ถ้ารู้สึกเสียเวลาเวลา เรามีสติของเรา เราพยายามทำของเรา อย่าให้เวลานี้เสียไป แลรู้สึกตัวอันนี้คืออริยทรัพย์ นี่ความผิดของเรา ใครบอกเรา ใครทำเรา ถ้าเราเห็นความผิดของเรา เราแก้ไขของเราได้ สิ่งที่เรามีปัญหาอันอยู่เพราะทุกคนเป็นคนดีหมดใจ ทุกคนก็ว่าดีทั้งนั้น เอาความดีกับความดีโต้แย้งกัน เอาความดีกับความดีขัดแย้งกัน เพราะไม่เห็นความผิดของเราไง

นี่ความดีของเรา ใจมันเป็นความดี เห็นไหม เราเป็นคนดีแล้วทำไมต้องไปวัด? แล้วไปวัดมันได้อะไรขึ้นมา? ไปวัดไม่เห็นทำอะไรกันเลย ไปวัดไปทำอะไร? อ้อ ที่เขา

ทำนะ เวลาไปวัดทำนะเขาอบเหงื่อต่างน้ำ ใอนั้นเขาทำนกรรม การก่อสร้าง การทำสิ่งใด อันนั้นเพื่อที่อยู่อาศัย เขาทำนะ คูสิเวลาหลวงตาท่านวิเวกไป พอชาวบ้านเขารู้บับเขาก็ตมาสร้างร้านให้ ๒ วัน ๓ วันก็เสร็จ นี่สร้างร้านให้คือว่ามาถึงก็แคร์ใจ ผูกแคร์ มุงหลังคาให้ที่เท่านั้นแหละ ถ้าไปไหน ถ้าเขาทำให้มันเรื่องบุญกุศลของเขา น้ำใจของเขาเราก็ไม่ติดข้องกับสิ่งใดเวลาไปพักที่ไหน

นี่เวลาไปวัดไปทำอะไรกัน ถ้าไปทำอย่างนั้นเขาทำที่อยู่อาศัย ทำเพื่อปัจจัยเครื่องอาศัย แต่ถ้าเวลาเขาทำในใจล่ะ? ไม่เห็น เวลานั้นเฉยๆ พระทำอะไร? พระทำอะไร? โอ้อโฮ พระทำอะไร? เกือบตาย พระเกือบตาย อดอาหารนะ ตั้งสตินะ โอ้อโฮ เอาใจตัวเองไว้นะ พยายามตั้งไว้จะเกือบตาย เขาว่าพระทำอะไร? พระไม่เห็นทำอะไรอยู่เฉยๆ โอ้อโฮ อยู่เฉยๆ ใจมันคืนโครมๆ อยู่นี่อยู่เฉยๆ จะเอาใจอยู่นี่ พระทำอะไร?

นี่ไปวัดไปวากัน ถ้าคนเอาจริงเอาจัง เห็นไหม เราก็อยู่ในทางจงกรมของเรา นั่งสมาธิของเรา เพื่อรักษาหัวใจของเราถ้าดูแลใจของเราได้ ถ้าดูแลใจของเราได้ นี่เรามีเงินมีทองเราจะทำอะไรก็ได้ ถ้าจิตใจร่มเย็นเป็นสุข เราคิดหรือเราปรารถนาสิ่งใด เราทำอะไรใดมันก็สมความปรารถนา นี่พูดถึงเรื่องโลกนะ แล้วพอมีสิ่งใดมาขุ่นข้องหมองใจ ในใจเรามันก็ไม่ไปติดไป ไม่ติดใจเพราะอะไร? เพราะนี่มันของเก่าแก่ คือของมันมีอยู่แล้ว การนิเทศ

นิเทศแล้ว นี่เขานิเทศจริงหรือไม่จริงยังไม่รู้เลย แล้วว่าเขานิเทศ นิเทศจริงหรือเปล่า? เขาเข้าใจอะไรผิดหรือเปล่า? โอ้ย มันหลายชั้นมากเลย ฉะนั้น พอนิเทศามันก็เหมือนกับ (ฟู) เหมือนเสียงลม ลมพัดใบไม้ไหว เออ มันก็ไหวสิ ใบไม้ไหว ภูเขาไม่ไหว เออ ใบไม้มันก็ไหวไปสิ ลมพัดใบไม้ก็ไหวไป ไม่สน เราไม่สนได้เพราะอะไร? เพราะเราไม่เคียดร้อนไปกับเขา นี่เห็นไหม มันไม่จริงอย่างที่เขาวา ถ้ามันจริงอย่างที่เขาวา เขาว่าจริงหรือเปล่า? จริงอย่างไร? ถ้าจริงเราก็แก้ไขของเรา มันก็จบนะ

นี่พูดถึงว่าถ้าเรายังเสียดาย เรายังสำนึกตัวเองได้ เห็นไหม การสำนึกตัวเองได้ใครก็สั่งสอนได้นะ ที่สั่งสอนกันไม่ได้เพราะเขาไม่สำนึกตัวเขา เขาว่าเขาเป็นคนดี ดิจนดีเหนือโลกใจ แต่ถ้าเขาสำนึกตัวเขาได้ นี่เพราะสำนึกได้ เราคุยกันได้ ถ้าคุยกันได้ นี่เริ่มต้น เขาบอกว่า

ถาม : จะเริ่มต้นสวดมนต์ไม่ให้ขาดทั้งเช้าและเย็น

ตอบ : ถ้าทำได้มันก็เป็นสมบัติของเรา เวลาเรตักบาตร เห็นไหม เรตักบาตรเราก็ได้บุญของเรา เวลาเรตักบาตรดอกไม้ นี่เขาว่าเครื่องของหอมเขาก็ตักบาตรดอกไม้ เราสวดมนต์ สวดมนต์เช้า สวดมนต์เย็น เราสวดมนต์ของเราก็เหมือนค่าบริการของเรา ถ้าเรามีสติปัญญา การสวดมนต์นั้นก็ราบรื่น ถ้าเราคิดนอกเรื่องนอกราว การสวดมนต์มันก็ล้มลุกคลุกคลาน

การสวดมนต์มันก็เหมือนคำพุทโธเหมือนกัน ถ้าสวดมนต์ก็พุทโธ เห็นไหม ฉะนั้น เวลาสวดมนต์ก็สวดมนต์ แต่เวลาพุทโธ พุทโธ ถ้าพุทโธมันสงบแล้วเราไม่ต้องมาห่วงว่าต้องสวดมนต์ เวลาสวดมนต์นะ เวลานั่งภาวนาไม่ดีเลย นั่งมาทั้งวันเลย แหม จิตใจนี้ไม่ดีเลย แต่เวลาจะสวดมนต์ อู้ฮู ใจก็จะดีแล้วนะ แหม มันก็จะลงพอดีเลย ไอ้สวดมนต์ก็ต้องไปสวดมนต์แล้วนะ โอ๊ย กิเลสนี้มันร้ายนะ เวลานั่งทั้งวันไม่ดีหรอก แต่พอได้เวลาสวดมนต์นะ แหม จิตจะลงๆ ไอ้สวดมนต์ก็จะสวดมนต์นะ มันโต้แย้งกันแล้ว แล้วจะทำอะไรล่ะ?

สวดมนต์ก็คือสวดมนต์ ถึงเวลาเราจะนั่งพุทโธของเรา ถ้าพุทโธได้ก็พุทโธไป นี่มันมีหยาบ มีละเอียดใจ ความดีอย่างหยาบๆ แล้วมันจะละเอียดขึ้นไป ความดีเริ่มต้นท่ามกลาง และที่สุด ถ้าเราทำของเราได้มันก็เป็นประโยชน์กับเรา ถ้าทำได้นะ แล้วดูความจำเป็น นี่ความจำเป็น ถ้าอะไรที่คิดว่า ที่ดีกว่าเราทำสิ่งนั้น

ถาม : ๒. เริ่มเดินจงกรมทั้งเช้าและเย็นประมาณ มีการกำหนดครั้งที่เดินไป-กลับ กำหนดเป็นชั่วโมงเพื่อให้รู้ว่าทำงานเสร็จ ถูกต้องหรือเปล่าคะ? ควรจะเริ่มต้นครึ่งชั่วโมงหรือ ๑ ชั่วโมงน้อยไปไหมคะ?

ตอบ : อันนี้มันอยู่ที่กำหนดคนนะ เวลา ถ้าเราตั้งเวลา อย่างคนภาวนาเรานักปฏิบัติอาชีพ เห็นไหม ภิกษุเป็นทางกว้างขวาง เวลาค้นข่าวเสร็จแล้ว ๒๔ ชั่วโมงปฏิบัติทั้งวัน ถ้าปฏิบัติทั้งวัน เวลาเดินแล้วจะเดินแบบครึ่งชั่วโมง ๒ ชั่วโมงมันอาจจะน้อยไป ก็จะเดินจงกรมครึ่งวัน ค่อนวัน ถ้าครึ่งวัน ค่อนวัน ถ้าเราตั้งเวลาปีบมันก็จะมองไปที่เวลาแล้ว

ฉะนั้น พอเดินจงกรมมันก็เดินจงกรม เดินจงกรมครึ่งชั่วโมง เดินจงกรม ๒ ชั่วโมง เดินจงกรม ๓ ชั่วโมง นี่จิตใจมันไปฝึกฝอยอยู่กับเรื่องเวลา แต่ถ้าเราเดินจงกรมของเรานะเราตั้งไว้ ๓ ชั่วโมง ถ้าเราเดินของเราไปเท่าไร ถึงก็ช่าง ไม่ถึงก็ช่าง อย่าไปสนใจมัน นี่ถ้าจิตมันลงมันจะลงได้ ถ้าลงไม่ได้มันก็กังวล ถ้าลงไม่ได้นะ เวลามันตั้งเครียด เวลามันเหนื่อย มันอ่อน มันเพลีย มันอยากให้อถึงเวลาเลยมันก็ว่าเมื่อไหร่มันจะ ๓ ชั่วโมง ๔ ชั่วโมงมันอยากจะทบทวนพิภพทีละเลย นาฬิกามันเดินช้า อันนี้มันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะการปฏิบัติใหม่มันก็เริ่มต้นกันอย่างนี้ทั้งนั้นแหละ

ฉะนั้น เราจะบอกว่าเวลานะมันเป็นประโยชน์กับการที่ว่าเราจะต้องหมั่นเพียร ต้องตั้งระยะเวลาให้เราไม่จับจด แต่เวลานั้นมันก็ไม่ใช่ว่าปฏิบัติเพื่อเอาเวลาเหมือนกัน นี่ปฏิบัติ ๓ ชั่วโมง เดิน ๓ ชั่วโมงจบแล้ว ๓ ชั่วโมง ได้อะไรมา? ได้ความภูมิใจมา ปฏิบัติ ๓ ชั่วโมง แต่จิตใจมันลงไหมล่ะ? แต่ถ้าปฏิบัตินะ พอเวลาปฏิบัติไป ๑๐ นาที ๒๐ นาที แล้วจิตมันลงวูบ หายไปที่หนึ่ง ๓-๔ ชั่วโมง วูบไปไม่ใช่หายนะ หายหมายถึงว่าหายในการปฏิบัติ แต่ว่ามันมีสติพร้อม มันรวมลงที่หนึ่ง ๓ ชั่วโมง ๔ ชั่วโมง ออกมานี้มันสดชื่นกว่าไง

ฉะนั้น เวลาปฏิบัติ ปฏิบัติเพื่อความร่มเย็นเป็นสุข เวลานี้เป็นแต่กำหนดให้เราไม่อ่อนแอ กำหนดให้เราอย่าไปกังวล ถ้ากังวลแล้วนี่ จิตนี้แปลก เวลาเรานั่งกันปกตินี้ปกติ นะ พอเรานั่งแล้วกลืนน้ำลายสิ เท่านั้นเอง เดียวก็อีก แล้วทำอย่างไรให้มันหยุดล่ะ? จิตนี้พอมันเกาะอะไรปั๊บมันเป็นทันทีเลย ฉะนั้นพยายามวางไว้เป็นปกติ ถ้ามีสิ่งใดมาก็วางไว้ นี่พอกลืนน้ำลายอีกมันก็จะกลืนอีก อีกตลอดไป ให้ทำไม่รู้ไม่ชี้ กลืนน้ำลาย กลืนแล้วก็กลืน ไม่ไปสนใจมัน เดียวมันก็จะหายไป เดียวมันก็จะปล่อยวางไป แต่ถ้าเราไปสนใจหรือไปกังวล ทำไมมันเป็นอย่างนี้? มันยังชัดเจนแล้วแยก

นี่ใจ เห็นไหม ยางเหนียวติดไปหมด แปะอะไรเป็นติด แปะอะไรเป็นติด อะไรเข้ามาเป็นติดหมดเลย ฉะนั้น เราตั้งสติของเรา แล้วเรากำหนดของเรา สิ่งที่ว่าเวลา กำหนดไป นี่เดินจงกรมทั้งเช้าและเย็น ถ้าเราทำได้นะ นี่ในพรณานี้จะปฏิบัติให้ดี จะทำให้จริงจัง นี่เขาถามมาเพื่อว่าในพรณานี้จะเอาให้จริงจัง ได้ ทำสิ่งนี้ไปได้ เพราะข้อ ๒. มันจะอยู่กับข้อ ๑.

ถาม : ๓. การนั่งสมาธิโดยท่องพุทโธให้ชัดๆ ไม่กำหนดลมหายใจ แต่มีการนับครั้งถูกต้องไหมคะ?

ตอบ : เดินจงกรม ๑ ชั่วโมง ๒ ชั่วโมง เห็นไหม ถ้าเรากำหนดลมหายใจก็ได้ แต่นี่เพียงว่ากำหนดลมหายใจเข้านี่ก็พุท ลมหายใจออกนี่ก็โธเป็นการฝึกหัดใหม่ การฝึกหัดใหม่เราพูดกันเรื่องจิต เรื่องกายกับจิต กายกับจิต ก็บอกว่านี่เป็นโฆหารหรือเปล่า? เรื่องจิต เรื่องนรก-สวรรค์ มีจริงอยู่หรือ? กายก็คือกายเรานี้แหละ

นี่ก็เหมือนกัน ฉะนั้น สิ่งที่ว่าเรื่องจิตมันเป็นนามธรรม มันจะจับต้องได้อย่างไร? มันจับต้องอย่างไร คนมันก็แบบว่าลูบลำ ปอลูบลำไปมันทำอะไรมันก็ไม่ชัดเจน ทั้งนั้นแหละ พอไม่ชัดเจนแล้ว ผู้ที่ปฏิบัติใหม่ถึงให้หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ ให้พุทโธ พุทโธให้มันชัดเจน ชัดเจนเพราะเป็นรูปธรรม พอรูปธรรมบิ๊บ พอถ้าเราปฏิบัติไป ถ้าผู้ปฏิบัติมาเก่าแก่ ถ้ามันเก่าแก่นี้หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธมันเหมือนกับเริ่มต้นฝึกหัดใหม่ การฝึกหัดใหม่ต้องเป็นรูปธรรมเพื่อให้จับต้องได้

นี่บอกวิทยาศาสตร์ทางจิต วิทยาศาสตร์การประพฤติปฏิบัติ วิทยาศาสตร์ทางธรรม เห็นไหม นี่ทำทางธรรมให้เป็นวิทยาศาสตร์ ให้มันจับต้องได้ ถ้าจับต้องได้มันเป็นวิทยาศาสตร์ มันเป็นสสาร มันเป็นเรื่องที่ทดสอบกันทางโลก มันก็เป็นเรื่องโลกกันไปหมดเลย มันก็ชัดเจนไปหมดเลย ถ้าชัดเจนไป กลัวไม่ชัดเจนมันก็เริ่มหงุดหงิด หงุดหงิดไปเดี๋ยวก็นั่งหลับแล้ว นั่งหลับเพราะอะไร? เพราะมันหน่วงกัน พอมันหน่วงกันนะ พอเวลาปฏิบัติไปแล้วให้ทิ้งอันใดอันหนึ่ง

พุทธานุสติกับอานาปานสติ กำหนดลมหายใจเป็นอานาปานสติ กำหนดพุทโธ เป็นพุทธานุสติ ถ้าเรากำหนดพุทธานุสติ พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธ นี้อย่างนี้บิ๊บไม่ไหว จิตมันแฉลบ อย่างนี้ก็ถูกต้อง แล้วถ้าเรากำหนดลมหายใจชัดๆ ลมอย่างเดียว สิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ชัดเจน สิ่งใดให้มันชัดเจน บอกว่า

ถาม : กำหนดพุทโธโดยไม่กำหนดลมหายใจตามถูกหรือไม่?

ตอบ : ถูก เพียงแต่ว่าถูก ถ้ามันเอาลมหายใจกับพุทโธมาพ่วงกัน มาให้เป็นรูปธรรม ให้เป็นสิ่งที่จับต้องได้ง่าย แต่จับต้องได้ง่ายมันก็เป็นความรู้สึกหลายทาง ทั้งพุทโธด้วย ทั้งอานาปานสติด้วย เวลาที่กำหนดลมพะวงให้ลมเข้าพุท ลมออกโธให้มัน

ชัดเจน เสร็จแล้วพอสติมันอ่อนล้า พออ่อนล้าปั๊บมันก็จะหายเว็บบ แล้วก็หลับ ตกทกซ์ก็คนปฏิบัติส่วนใหญ่จะเป็นแบบนี้ ลมหายใจเข้าพุท ลมหายใจออกนิกโรนี่ พยายามอยู่กับมัน เสร็จแล้วมันก็จะหายเว็บบไปเลย ไม่ก็ตกทกซ์หายเว็บบไปเลย นั่นคือทกซ์ ตกทกซ์หายหมด

ฉะนั้น ถ้าเราจะให้ชัดเจนนะ พอเราวางอันใดอันหนึ่ง จับปลาสองมือ จับปลาตัวเดียวจับให้มันคันให้ตาย พุทโรก็พุทโรซัดๆ พุทโร พุทโร พุทโร เร็วก็ได้ เร็วถ้าจิตมันแฉลบ จิตนี้ถ้าวันนี้อารมณ์ดี วันนี้ทำสิ่งใดดีหมดเลย เวลาพุทโรนี่ แหม พุทโรดีมากเลย เราก็อพุทโรพอประมาณ แต่ถ้าวันนี้เราออกไปโดนคนตีเตียน ออกไปแล้วไปเจอผลกระทบที่จิตใจมันชุ่นมัวหมดเลย วันนี้พุทโรมันจะคิดแต่เรื่องนั้นแหละ คิดแต่สิ่งที่จิตใจมันชุ่นมัว ฉะนั้น ต้องพุทโร พุทโร พุทโร คือไม่ให้มันคิดไป

ฉะนั้น คำว่าพุทโรมันช้าได้ เร็วได้ มันเร่งได้ไง ถ้าวันไหนจิตใจดีนะ พุทโรนุ่มนวลเลย พุทโร พุทโร โอ๊ย จิตใจดี มันก็อยู่ได้ แต่ถ้าวันไหนจิตใจมันกระทบมารุนแรงนะ พุทโรไม่อยู่หรอก ต้องพุทโร พุทโร พุทโร ไล่เข้าไปเลย รัวเป็นปีนกลได้ไม่มีเสียหาย เพราะมันซัด เพราะมันซัดมันอยู่กับพุทโรไง เพราะไม่ให้จิตมันแฉลบออกข้างนอก ถ้ามันพุทโรได้อย่างนี้ นี่พุทโรมันมีประโยชน์ตรงนี้ไง ประโยชน์ที่ซำก็ได้ เร็วก็ได้ แต่ถ้ากำหนดพร้อมลมนะ เร่งได้ไหม? ไม่มีสิทธิ์

พุทเข้า ออกโร แล้วเวลากระทบมารุนแรง พุทโร โอ้โฮ เมื่อกี้คนนั้นมันว่าเรา พุทโร อู้อู มันทกซ์ใจมาก พุทโร นี่มันแฉลบตลอด พุทโรเพราะลมเป็นตัวกำหนดไง ถ้าเราวางลมใช่ไหม? เราพุทโรซัดๆ หรือถ้าคนปฏิบัติเนะวางพุทโรเอาลมซัดๆ วางพุทโรแล้วเอาลมซัดๆ เลย สิ่งใดสิ่งหนึ่งถูกต้อง แล้วเวลาพุทโรกับลมหายใจนี้ผิดหรือ? ไม่ผิด ไม่ผิดสำหรับผู้ปฏิบัติใหม่ ผู้ปฏิบัติใหม่ แบบเรานี้ เห็นไหม อย่างหลวงตามะเวลาท่านออกพิจารณาอสุภะ หลวงปู่มันนะเวลาดึงออกมาจากคิดสมาธิ ๕ ปี พอดึงออกจากสมาธิ

“นี่มหา จิตดีไหม?”

“ดีครับ ดีครับ”

“คืออย่างไร?”

“อ้าว ก็มันว่างหมด มันปล่อยหมด”

“โธ้ย คืออย่างนั้นมันพิเศษเนื้อติดฟัน เพราะมันติดว่านี่ยังมี”

“อ้าว ถ้าอย่างนั้นอย่างนี้มันผิดตรงไหนล่ะ? นี่มันเป็นมรรค มรรค ๘ มันเป็นสัมมาสมาธิ”

“อ้าว สัมมาสมาธิของพระพุทธเจ้ามันไม่มีสมุทัยเว้ย สัมมาสมาธิของท่านมันมีสมุทัย สมุทัยคือความไม่รู้ไง”

จนหลวงตาท่าน อิม จริง พอจริงก็ออกมาพิจารณา พอพิจารณามันใช้ปัญญา มันเป็นอสุภะ นี่ปัญญามันหมุนเร็วมาก มันไปเต็มทีเลย มันเหนื่อยมาก นี่พอมันเป็นมหาปัญญา ปัญญาที่มันพิจารณาของมัน มันเหมือนน้ำปามันรุนแรงมาก ขึ้นไปหาหลวงปู่มัน

“นี่บอกมาให้พิจารณาๆ ตอนนี้มันก็พิจารณานะ ไม่ได้หลับ ไม่ได้นอนเลย มันจะตายแล้วล่ะ”

“ไ้อ้บ้าสังขาร”

“แล้วบ้าสังขารแล้วทำอะไรล่ะ? นี่เวลาออกใช้ปัญญาทำอะไรล่ะ?”

“ทำอะไรก็ต้องหยุดมันให้ได้ไง”

“หยุดทำอะไรล่ะ?”

“กลับมาพุทโธไง” ท่านบอกต้องกลับมาพุทโธ พุทโธ พุทโธ

นี่เวลาใจจะถ้ามันไปแล้วมันไม่มีทางไป กลับมาพุทโธ มาเกาะพุทโธไว้ เกาะพุทโธ พุทโธ เพราะบังคับไว้ เพราะมันออกไปพิจารณาอสุภะ มันเต็มทีไปเลย มันจะเอาแต่งาน มันพอใจของมัน แล้วมันไปทางเดียว พอไปทางเดียวท่านต้องร้องมาทางพุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธจนมันสงบลง พุทโธจนมันเบาลง จนมันได้พัก ท่านบอกมันได้พัก พอพักแล้วนะเหมือนกับร้องไว้ พอปล่อยก็พุ่งเข้าใส่อสุภะเลย พุ่งเข้าใส่อสุภะเลย เพราะการที่พุ่งใส่อสุภะนั้นเป็นงาน แต่การที่กลับมาพุทโธนั้นเป็นการพักผ่อน เป็นการพักจิต ถ้าไม่ได้พักจิตมันจะตาย

นี่ขนาดพิจารณาขนาดนั้นท่านยังต้องมาที่พุทโธเลย พุทโธเพื่อให้ได้พักจิต ถ้าจิตมันได้พัก เห็นใหม่ มันได้พักมันก็ก้าวเดินไป สมถกรรมฐานวิปัสสนาไปด้วยกัน ทีนี้ไปด้วยกัน ขนาดที่ว่าพิจารณาเป็นมหาสติ มหาปัญญาแล้วยังต้องกำหนดพุทโธเพื่อพักจิต ฉะนั้น พอพักจิต จิตมันได้พักแล้วมันจะก้าวเดินไปด้วยความถูกต้อง

ฉะนั้น เวลาของเรา เห็นใหม่ ของเราที่ว่า

ถาม : เรากำหนดลมหายใจกับพุทโธ ถ้าเราแยกจากกันถูกหรือผิด? ใช่มั้ยคะ?

ตอบ : ใช่ ถ้าเราทำแล้วนะ การกระทำในการปฏิบัติมันเหมือนกับการฝึกทำอาหาร การทำสิ่งต่างๆ พอเราชำนาญแล้วเราจะทำอะไรก็ได้ เราจะคล่องตัวมาก อาหารนี้เราทำได้ เราพลิกแพลงได้หมดเลย เห็นใหม่ เราเอาสูตรต่างๆ มาพิสูจน์ เอามาตัดแปลง พอตัดแปลงขึ้นมามันเป็นสูตรของเราใหม่ขึ้นมาเลย เป็นอาหารชนิดใหม่ เราคิดขึ้นมาเอง นี่ก็เหมือนกัน ปฏิบัติไปแล้วปัญญามันเป็นปัจจุบันตลอด ปัจจุบันตลอดมันทันของมันตลอด ถ้ามันทันตลอดมันก็ใช้ได้ ใช่มั้ยคะ

ฉะนั้น

ถาม : ๓. การนั่งสมาธิโดยการท่องพุทโธให้ชัดๆ ไม่กำหนดลมหายใจตาม

ตอบ : เห็นใหม่ ไม่กำหนดลมหายใจตามเพราะเขากลัวผิด ว่ากำหนดพุทโธด้วย ต้องบวกกับลมหายใจด้วย

ถาม : แต่มีการนับครั้งถูกต้องไหมคะ?

ตอบ : ใช่ พุทโธหนึ่ง พุทโธสอง พุทโธสาม ก็ได้ เป็นความแบบว่าให้สติมันชัดๆ นี่พุทโธด้วยการนับก็ได้ พุทโธหนึ่ง พุทโธสอง พุทโธสาม จนพุทโธพัน พุทโธหมื่น พุทโธไปเรื่อย นี่เวลาหลวงตาท่านคนที่ปฏิบัติเป็นนะเห็นคุณค่า พุทโธนี้สะท้อนสามโลกธาตุ พุทโธนี้สะท้อนไปหมดเลย สะท้อนที่ไหน สะท้อนที่หัวใจเรา แต่ของเราพุทโธเกือบตาย มันสะท้อนที่หมอนใจ มันจะหลับอย่างเดียว ถ้าคนไม่เป็นมันก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่คนเป็นท่านพูดถึงคุณค่าของมัน คุณค่าของมันพุทโธนี้สะท้อนสาม

โลกธาตุ แล้วนี่ใครพูดล่ะ? พระอรหันต์พูด แล้วเราจะทำได้เช่นนั้นไหมล่ะ? เรายังไม่เห็นคุณค่าอย่างนั้นเราก็ไม่รู้ แต่ถ้าเราเห็นคุณค่าอย่างนั้นเราก็จะรู้ของเรา

ฉะนั้น

ถาม : สิ่งที่พุทธโฆโดยที่ไม่ต้องกำหนดลมหายใจถูกไหม?

ตอบ : ถูก เพียงแต่ว่า เห็นไหม เพียงแต่ว่าหมายถึงว่า ถ้ามันไปข้างใดข้างหนึ่งจนสุดโต่งแล้วไม่มีทางไป ใ้อฝ่ายตรงข้ามเป็นการฝึกหัดพักจิตได้ ถ้าพุทธโฆอย่างเดียวหรือลมหายใจอย่างเดียว ถึงที่สุดแล้วมันเหนื่อยอ่อน มันเหนื่อยล้าแล้วเราก็มานุพุทธโฆพร้อมลมหายใจบ้าง เพื่อให้มันได้พักผ่อนใจ เหมือนกับเราวิ่งมา เราลงแข่งขันก็พามาเต็มที่แล้ว มันล้าเต็มที่แล้ว เราก็มาวอร์มพักของเรา จิตมันต้องมีการวอร์ม การพักบ้างเพื่อเวลาออกไปทำงานมันจะได้ซัดๆ ของมัน

นี่พูดถึงวิธีการนะ ข้อที่ ๔. นิสิ

ถาม : ๔. ถือศีล ๘ มานานประมาณ ๓ ปี มีเว้นช่วงไปต่างประเทศ ๒ อาทิตย์ คิดว่ามันไม่ดีพอควรทำอย่างไร?

ตอบ : ใ้อถือศีลนี้ละ ศีลถ้าเราถือของเรา ถ้ามันถือศีล ๘ มันดี ถ้ามันดีเพราะอะไร? เพราะเราประพฤติปฏิบัติของเราใช่ไหม? เราปฏิบัติของเรา ฉะนั้น สิ่งที่ว่ามันเว้นไป การพูดถูก พูดผิด คนเรานะพูดถึงเราเป็นปุณฺชนมันขาดสติได้ การพูดถูก พูดผิด ถ้ามันไม่มีเจตนาทำให้ใครเสียหาย ไม่มีเจตนา ไม่มีผลได้เสีย ถ้าไม่มีผลได้เสีย ความผิดพลาดมันมีทุกคนแหละ ปุณฺชนคนหนาด้วยกิเลส ยังเป็นคนหนาอยู่ จะทำทุกอย่างให้ถูกต้องโดยไม่มีผิดพลาดมันเป็นไปได้ยาก แต่เราก็พยายามทำความจริงของเรา

เพียงแต่ว่าพอเราถือศีล เห็นไหม ถ้าเราถือศีลมา ๓ ปีดีหมดเลย มีช่วงยกเว้นไปบ้าง แล้วก็มีสิ่งที่พูดผิดบ้าง ใ้อเวลามันทำผิดมันจะไปปลบล้างคุณงามความดีของเราไป เพราะเราตั้งใจถือศีลของเรา เราตั้งใจทำคุณงามความดีของเรา พอมันผิดบ้าง พอผิดแล้วจะเลิกเลย ยกเว้นเลย เพราะเราผิดแล้ว เราทำอะไรไม่ได้แล้ว ผิดมันก็คือผิด ดูพระสิพระเวลาลงอุโบสถ เพราะในอุโบสถสมัยพุทธกาลเขาไม่ได้ปลบอาบัติ เพราะ เพราะว่า เขาฟังเป็นภาษาบาลีใช่ไหม? พอเสร็จแล้วเขาสะกิดว่าตรงนี้เขาผิด นี่เดียวเขาจะปลบ

อาบัติของเขา แต่ที่นี้เราฟังบาลี บางทีฟังบาลีไม่ออกใช้ใหม่เราปลงอาบัติไว้ก่อน ถ้าปลงอาบัติเสร็จแล้ว เวลานั้นเป็นสิ่งที่ใครมันปลงอาบัติเพื่อลงอุโบสถ

นี่แม้แต่พระยังต้องมีการปลงอาบัติกัน เพราะมันมีความผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดา ความผิดพลาด ความผิดพลาดโดยที่ไม่มีเจตนา เห็นใหม่ ถ้าไม่มีเจตนาจะบอกว่าจะไม่ผิดก็ได้ แต่ แต่มันก็มีความกังวลใจ มันเกิดนิเวศธรรม เกิดต่างๆ เวลาปลงอาบัติแล้วก็เพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ เพื่อภาวนาให้ได้ ถ้าภาวนาได้มันก็ดีไป แต่ถ้ามันมีอะไรในใจ พุทโธนี่ไม่ลงหรอก มันทำของมันไม่ได้ ถ้ามันทำของมันได้มันจะเป็นประโยชน์กับมันนะ

นี่พูดถึงว่าถือศีล เราถือศีลเพื่อเป็นประโยชน์นะ สีเลนนะสุกะตัง ยันติ สีเลนนะ โภคะสัมปะทา สีลมิภคทรัพย์ สีลให้ภคทรัพย์เพราะอะไร? เพราะเราถือศีลแล้วเราจะไม่จ่ายฟุ่มเฟือย เห็นใหม่ ภคทรัพย์มันเกิดขึ้นแล้ว ถ้าเราไม่ถือศีลเราทำอะไรมันก็ปกติ นี่สีเลนนะสุกะตัง ยันติ มันเกิดความสุข เกิดความระงับใจ ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะย่อมคุ้มครอง คุ้มครองเพราะเราปฏิบัติธรรมไป ถ้าเราถือศีล นี่ธรรมะจะคุ้มครองเรา คุ้มครองเพราะด้วยศีล ด้วยธรรมจะคุ้มครองเรา ถ้าคุ้มครองเราถ้ามันผิดพลาดบ้างล่ะ? มันเป็นเรื่องธรรมดา นี่เป็นเรื่องธรรมดาแล้วปล่อยวางไว้

ถาม : ๕. พระพุทธองค์ตรัสว่า “การปฏิบัติให้ใกล้กับความพ้นทุกข์ต้องออกจากโลก” แต่ตอนนี้มีพระอรหันต์ที่บ้านให้ดูแลอยู่ จำเป็นไหมคะที่ต้องออกจากโลก (ออกจากโลกหมายถึงการบวช)

ตอบ : แล้วเวลาพระที่บวช ชีที่บวชเขาออกจากโลกไปไหมล่ะ? เขาก็อยู่ในโลกนี้แหละ การออกจากโลกมันออกจากโลกที่ไหนล่ะ? การออกจากโลก โลกทัศน์ ถ้าออกจากโลก จากใจ ใจมันเป็นโลก ถ้าออกจากโลกที่นี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดานะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกจากโลกที่ไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็อยู่ในโลกนี้ อยู่ในโลกนี้แต่ใจของท่านเป็นพระอรหันต์ ถ้าใจของท่านเป็นพระอรหันต์ เห็นใหม่ ท่านไม่ติดข้องกับโลกนี้ แต่ท่านอยู่กับโลกนี้

ฉะนั้น ว่าการออกจากโลก ถ้าการออกจากโลกเราต้องเป็นอย่างนั้นๆ ถ้าการออกจากโลกเราอยู่ในบ้านของเราก็ได้ เห็นใหม่ บอกว่า

ถาม : ในบ้านมีพระอรหันต์ที่ให้ดูแลอยู่จำเป็นไหมคะที่ต้องออกจากโลก

ตอบ : ถ้าพูดถึงออกจากโลกมันเป็นโอกาสไป อย่างเช่นที่ว่าเราบวชแล้วเราเป็นพระขึ้นมา เราเป็นพระ ถ้าเป็นพระขึ้นมาทางกว้างขวาง ถ้าเป็นพระแล้วสถานที่ที่ปฏิบัติ ๒๔ ชั่วโมง แต่ถ้าเราเป็นฆราวาสเราต้องมีหน้าที่การงาน เราจะต้องมีความรับผิดชอบ ฉะนั้น เวลารับผิดชอบ เสร็จจากงานแล้วเราถึงจะภาวนา นี่ทางคับแคบคับแคบตรงนี้ ถ้าคับแคบตรงนี้ แต่ถ้าเรามีความจำเป็น เรามีความจำเป็นต้องอยู่ในสถานะนี้ ถ้าสถานะนี้เราจะออกจากโลกจากใจของเราก็ได้ บวชหัวใจ ถ้าใจมันจะออกจากโลก มันก็ออกจากโลกที่นี้ก็ได้

ฉะนั้น เพราะใจมันข้องใจ ใจมันข้อง ถ้าศีลนะ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ฉะนั้นเวลาเราปฏิบัติไปมันจะเป็นพระอรหันต์ได้ไหม? ได้ ถ้าพระอรหันต์ คุณก็ถ้าอยู่ทางโลกนะ ถ้าเป็นพระอรหันต์พระเจ้าสุทโธทนะเป็นพระอรหันต์ นี่ไม่ได้บวชเป็นพระอรหันต์ สิ่งที่เป็นพระอรหันต์ในสมัยพุทธกาลมี มีที่ว่าเป็นภคอุสธเป็นพระอรหันต์มี ฉะนั้น ถ้าเป็นพระอรหันต์นี่ออกจากโลกหรือยัง? ออกจากโลกแน่นอน ถ้าออกจากโลกแน่นอน

ทีนี้เราอยู่กับโลก เห็นไหม เราอยู่กับโลก จะออกจากโลกถือพรหมจรรย์ ถือพรหมจรรย์นะ เราถือศีล ๘ อยู่บ้าน นั่นแหละออกจากโลกแล้ว ถ้าศีล ๕ เราอยู่ในโลก เพราะศีล ๕ เราทำอะไรที่เป็นคุ้มครองของเราไม่ผิดพลาด แต่ถ้าศีล ๘ ศีล ๘ จบแล้ว ถ้าศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ นี่ออกจากโลก นี่ถือพรหมจรรย์ ถือพรหมจรรย์ออกจากโลก ถ้าออกจากโลก โลกที่ไหน? โลกเพราะว่าเราบังคับใจเรา บังคับใจเราว่าเราอยู่ในสถานะนี้ ถ้าอยู่ในสถานะนี้ สิ่งในโลกเขาว่าไม่เป็นความผิด เราผิด ผิดเพราะเราล่องละเมิด

ถ้าเราไม่ล่องละเมิด นี่ใจออกจากโลกมันตีความได้หลายอย่าง ทีนี้พอออกจากโลกแล้วจะต้องออกบวชอย่างเดียวใช่ไหม? พอออกบวชอย่างเดียวเราว่าพระอรหันต์ในบ้านต้องดูแลอยู่ มีความจำเป็นอยู่ เพราะถ้าความคิดนี้มันจะกลับมาทำให้เกิดความลังเลสงสัย ความคิดมันจะกลับมาให้เราปฏิบัติล้มลุกคลุกคลานไป นี่พอปฏิบัติ เสียงตุ๊กแก เสียงสิ่งใดในบ้านมันทักขึ้นมาทีบอกว่าเป็นใจเพราะเราทำผิดอย่างนี้อยู่ จะทำอะไร พอมันทำผิดก็ว่า เออ เป็นอย่างนี้อยู่มันฝังใจ จะทำอะไรบ้างก็เพราะตรงนี้ จะทำอะไรผิดก็เพราะตรงนี้ เพราะตรงนี้ใจ เพราะฝังใจว่าต้องออกจากโลก ถ้าออกจากโลกอยู่บ้านก็ออกได้

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าถ้ามันออกได้จริง เวลาเราเสียสละได้ อันนั้นมันเป็นประโยชน์ มัน เป็นโอกาส มันเป็นประโยชน์เพราะว่าเป็นโอกาสที่เราจะปฏิบัติได้เต็มที่ แล้วเวลาอยู่กับ ครูบาอาจารย์นะ นิกรณีนีมันเหมือนกับหลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ฝั้นท่านไปอยู่กับหลวงปู่มั่น ตอนนั้นหลวงปู่ฝั้นท่านเป็นมหานิกาย แล้วพอเป็นมหานิกายนะท่านไปอาศัยหลวงปู่มั่น เวลาหลวงปู่มั่นแบบว่าเทศนาว่าการ ได้ประโยชน์จากหลวงปู่มั่นมหาศาลเลย

ทีนี้เห็นพระไปอุปัฏฐากหลวงปู่มั่น เพราะหลวงปู่มั่นนะเข้าขึ้นมาพระจะไป อุปัฏฐาก จะไปเอาน้ำอุ่นให้ท่านล้างหน้า ต่างๆ ฉะนั้น นานาสังวาสมันทำไม่ได้ไง พอ ทำไม่ได้ท่านก็คิดของท่าน เรามาอาศัยท่าน เราได้ประโยชน์จากท่านมหาศาลเลย เราจะ แทนคุณท่านด้วยการอุปัฏฐากท่านก็ทำไม่ได้ หลวงปู่ฝั้น ครูบาอาจารย์ก็เลยอุตตฺติเป็น ธรรมยุตไง เห็นไหม อุตตฺติเป็นธรรมยุตเพื่ออะไรล่ะ? พออุตตฺติเป็นธรรมยุตขึ้นมาแล้วก็ เพื่อจะมาได้อุปัฏฐากไง เพราะท่านสอนเรา ท่านให้คุณธรรมเรา ท่านให้ปัญญาเรา ท่าน ให้เขาวินัยปัญญา ท่านสอนวิธีการหมดเลย แต่เราตอบสนองหยิบยาให้ท่านฉันก็ไม่ได้ ทำ อะไรก็ไม่ได้ไง

ฉะนั้น พอท่านอุตตฺติเป็นธรรมยุตแล้ว นี่พออุตตฺติเป็นธรรมยุตแล้วก็เข้าขึ้นมาจะ อุปัฏฐากหลวงปู่มั่น นี่ก็จะไปเอาน้ำอุ่น น้ำต่างๆ ให้ท่านล้างหน้า ให้ท่านต่างๆ ฉะนั้น ไปไม่ทันเขาอีกแล้ว เพราะว่าพอไปตี ๔ เขาไปตี ๓ พอไปตี ๓ เขาไปตี ๒ ไปรอก่อน หลวงปู่ฝั้นท่านมีโรคประจำตัวไง มีโรคประจำตัว เหมือนกับพระสารีบุตรก็มีโรคเจ็บ ท้องเป็นโรคประจำตัว หลวงปู่ฝั้นก็มีของท่าน ท่านก็เลยนั่งสละตาย นั่งสละตายเสียใจ มาก

เพราะที่เราพูดนี้เราฟังมาจากหลวงตา เวลาท่านออกไปธุดงค์นะ เวลานั้นเป็นโรค เจ็บท้อง โรคประจำตัวบ๊ีบ ถ้าไปในป่า พอมันขึ้นมาบ๊ีบมันปวดมาก ท่านจะเอาผ้าปูนอน ปูอยู่ในป่า นอน นอนกำหนดพุทฺโธ พุทฺโธจนมันบรรเทา บรรเทาที่เดินทางต่อ พอ เดินทางต่อ ธุดงค์มาเป็นแบบนี้ตลอด สุดท้ายท่านก็กำหนดสละตายนั่งตลอดรุ่ง สละตาย เลย พอสละตาย เห็นไหม ธรรมโอสถรักษา พอรักษาโรคนี้นี่หายขาด พอหายขาดเวลา มันลงหมดมันเห็นเหมือนกว้างออกจากตัวนี้ไป พออย่างนั้นบ๊ีบ พอโรคประจำตัวนี้ท่าน เบาลงท่านมาอุปัฏฐากหลวงปู่มั่นทันหมู่คณะไง

เวลาใครไปอุปฐากนะ ครูบาอาจารย์ไม่ทันคนอื่น คนอื่นเขาดัก เขาช่วงชิง โอกาสไปก่อน เขาช่วงชิงไปตลอด เราทำไม่ทันเขาไง แข่งดีมันไม่เสียหายหรอก นี่พูด ถึงเวลาครูบาอาจารย์ท่านเล่าให้ฟัง ท่านเล่าให้ฟัง เห็นไหม สิ่งที่เราอยู่กับครูบาอาจารย์ เราได้ประโยชน์จากท่านมาก ก็อยากจะตอบแทนบุญคุณ ด้วยความเคารพ ด้วยความบูชา เราทำกันไปอย่างนั้น

อย่างเช่นเวลาบิณฑบาตกลับมา ครูบาอาจารย์ของเราบิณฑบาตกลับมา เราล้าง เท้า เราทำอะไร เขาไม่ใช่ล้างเท้าโดยนั้นนะ เขาล้างเท้าด้วยหัวใจ เพราะหัวใจมันเคารพ หัวใจมันบูชา มันทำด้วยความเชิดชู มันอยากทำ อยากตอบแทนคุณ นี่มันทำมาจากหัวใจ ไม่ใช่ทำเป็นพิธีกรรม ไม่ได้ทำเป็นอย่างนั้น ถ้าไม่ทำเป็นอย่างนั้นนะ นี่สิ่งนี้เวลาเขาอยู่ด้วยกัน ความผูกพันกัน สิ่งนี้ที่เป็นพระปฏิบัติที่ได้ประโยชน์มันได้ประโยชน์อย่างนั้นไง

ฉะนั้น ถ้าเราออกจากโลก เราออกจากโลกมา มันก็เป็นแบบนี้ มันเป็นโอกาส เป็น สิ่งที่เรามีโอกาส มีการกระทำ แต่ถ้ามีความจำเป็นอยู่ เรามีความจำเป็น พระอรหันต์ใน บ้านก็อยู่ที่เรา เราต้องดูแลรักษา แล้วเราก็อยากปฏิบัติในพรณานี้ เพราะเราปฏิบัติมา นาน เราถือศีลมานาน เราก็ดูแลของเรา สิ่งนั้นมันก็ให้บุญกุศลเราเหมือนกัน เพราะชีวิตนี้ ได้มาก็เพราะท่าน ท่านเป็นพระอรหันต์ของเราเราก็ดูแลท่านไป

เราศึกษานี้มันเป็นประโยชน์กับเราใช่ไหม? เราปฏิบัติได้เราก็ทำของเราไป อย่า อย่าให้คุณงามความดีเป็นดาบสองคม อีกคมหนึ่งกลับมาเชือดเนื้อเราไง ถ้าอีกคมหนึ่ง ไม่กลับมาเชือดเนื้อเรานะมันเป็นดาบ เป็นธรรมโอสถ เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ แต่ถ้า เราใช้ไม่เป็นนะ มันใช้ไม่เป็น เวลาจิตใจดีนี้ แหม ดีที่สุดเลย พอใจมันตคนะ อืม ปฏิบัติ ธรรมตั้งนานแล้ว เต็มนี้ปัญญามันเกิดขึ้นแล้ว ว่าสึกไปหรือออกไปข้างนอกมันก็ทำ ประโยชน์ได้ (หัวเราะ) เวลาจิตใจมันสูงแล้วมันก็จะเข้ามา เวลาจิตใจมันท้อถอยนะ อืม ออกไปอยู่ข้างนอกก็ภาวนาได้

นี่กรณีอย่างนี้มันเกิดขึ้น เสื่อมแล้วเจริญ เจริญแล้วเสื่อม ความรู้สึกนึกคิดของคน มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทีนี้ปัจจุบันนี้ถ้าความรู้สึกนึกคิดเราดีเราทำเพื่อประโยชน์กับ เรานะ เพื่อพันทกซ์ เพื่อพันทกซ์ไง

ถาม : ๖. ขอท่านอาจารย์แนะนำให้ผู้เริ่มปฏิบัติจริงเพิ่มเติมด้วยคะ จะพยายามปฏิบัติเพื่อบูชาตลอดพรรษา นี้ เพื่อแทนคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ตอบ : นี่เพิ่มเติมนะ เพิ่มเติมนี้ตั้งสติของเรา สิ่งใดเกิดขึ้นมาเป็นปัจจุบัน อย่าวิตก วิจารณ์กับอดีต อนาคต สิ่งทีล่วงมาแล้วก็คือล่วงมาแล้ว เสียใจขนาดไหน ไม่พอใจขนาดไหนมันก็เป็นสิ่งที่ผ่านมาแล้ว เราไปแก้ไขประวัติศาสตร์ไม่ได้ ประวัติศาสตร์เขามีไว้ให้ศึกษา นี่ชีวิตของเราตั้งแต่เด็กจนโตเขามีไว้ให้ศึกษาว่าเราผิดอย่างไรมา เราผิดพลาด เราพลั้งเผลอสิ่งใดมา แล้วในปัจจุบันนี้เราก็พยายามจะตั้งสติไว้ แล้วพยายามทำคุณงามความดีของเรา

นี่เราไม่วิตกกังวลกับอดีต อนาคต อนาคตยังไม่มาถึง หลวงปู่หลุยบอกว่า “สมบัติบ้า” ท่านบอกอดีตเหมือนเสลดที่จากทิ้งไป เสลดเราจากทิ้งไปนะ เรากายเสลดทิ้งไป ถ้าเป็นอดีตก็เหมือนกับเราไปเสียดินเสลดของเราเอง เสลดที่เราคายทิ้งไปเราไปเสียดินมันน่าขยะแขยงไหม? นั่นคืออดีต อนาคต อนาคตคือสมบัติบ้า สมบัติบ้าคือสมบัติที่ยังไม่เป็นจริง มันจินตนาการ

หลวงปู่หลุยท่านพูดเอง อดีตคือเสลดที่คายทิ้งไปแล้ว ถ้าเราไปคิดมันก็เหมือนเราไปเสียดินเสลดที่เราทิ้งไปแล้ว เสลดเราไปเสียดินไม่ได้ เราน่าขยะแขยงมากเลย แต่ความคิด แน่ะ คิดแล้วคิดอีกมันเหมือนกับเสลด แต่อร่อย ชอบ นี่อนาคตคือสมบัติบ้า สมบัติบ้าที่ยังมาไม่ถึง ถ้าสมบัติบ้าที่ยังมาไม่ถึงเราไม่ต้องไปกังวลกับมัน

ฉะนั้น พูดถึงว่าคำแนะนำของเราให้อยู่กับปัจจุบัน ปัจจุบันเรา ชีวิตนี้ได้มานี้มีค่ามาก มีค่าที่ยังมีสติสัมปชัญญะ คุณะเวลาคนอื่นที่เขามองมาในศาสนา เห็นไหม ไซ้ ในเมื่อสังคมที่มันมากขึ้นมันก็มีทั้งคนดีและคนชั่ว มองมานะ เวลามองมาในศาสนาแล้วนี่มีแต่ความต่อต้าน มีแต่ความไม่เห็นด้วย มีแต่ความผลักไส นั่นคืออำนาจวาสนาของเขา เพราะศาสนบุคคล บุคคลในศาสนา มันก็มีแตกต่างหลากหลายไป แต่สังฆกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สังฆกรรม ธรรมะที่มีอยู่โดยดั้งเดิมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาหรือค้นขึ้นมา นี่ใครจะมีปัญญาหรือค้นได้

แม้แต่สมัยปัจจุบันนะ ถ้าไม่ใช่หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์ นี่ปฏิบัติขึ้นมาอย่างไร? เพราะธรรมะก็มีอยู่แล้ว หลักเกณฑ์ เพราะวัดมีอยู่ทั่วประเทศไทย แล้วหลวงปู่เสาร์

หลวงปู่มั่น เพราะประวัติหลวงปู่มั่น หลวงตาท่านเขียนไม่จบใจ ท่านไปหมด ไปพม่า ไปลาว ไปเขมร ไปหมด ไปทำไม? ไปหาคนสอน ตอนหลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติใหม่ๆ ท่านไปมาหมดแล้ว ที่ไหนมีผู้รู้จริง ที่ไหนมีคนบอกได้ขอให้บอกเถอะ เพราะอะไร? เพราะทุกข์ยากเหลือเกิน ไปมาทั่ว ไม่มี ไม่มี เหมือนกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปหาศาสดามา ไปหาคนสอนมา สอนไปสอนมาสอนให้ไม่รู้เรื่อง

หลวงปู่มั่นท่านไปหาหมดแล้ว แล้วในปัจจุบันนี้เราชอบ ไปปฏิบัติที่นั่น ไปปฏิบัติ หลวงปู่มั่นท่านไปตรวจสอบมาหมดแล้วแหละ สุดท้ายแล้วต้องมาใช้ปัญญาขององค์ท่านเอง เพราะองค์ท่านเองท่านพิจารณาของท่านขึ้นมาจนถึงที่สุดแห่งทุกข์นะ ถ้าถึงที่สุดแห่งทุกข์ เห็นไหม นี่สิ่งที่ครูบาอาจารย์ท่านจะค้นคว้ามามันไม่ได้มาง่ายๆ หรอกแล้วเวลาปฏิบัติขึ้นมาเรามีแต่การต่อต้าน เรามีแต่การผลักไส ในสังคมมันก็มีอย่างนั้นแหละ แต่สังคมที่ดีล่ะ? สังคมที่มีมันมีจริงอยู่ล่ะ? แต่ถ้าสังคมที่มีจริงอยู่ เราเองต่างหากเรายังไม่รู้

นี่เราปฏิบัติไป เห็นไหม เวลาเราไปปฏิบัตินะ คนนั้นก็สอนอย่างนั้น คนนี้ก็สอนอย่างนี้ นั่นมันเรื่องของเขา แต่ความจริงจิตเราสงบจริงไหมล่ะ? จิตเรามันมีวิฤติภาวะรู้ได้ไหมว่าอะไรผิด อะไรถูก ถ้ามันรู้อะไรผิด อะไรถูก จิตของเราถูกแล้วหรือ? เป็นสมาธิจริงๆ หรือ? แล้วเป็นปัญญาขึ้นมาได้จริงหรือ? ถ้าเป็นปัญญาได้จริง ทำไมปัญญา มรรค ญาณ ภาวนามยปัญญาทำไมมันไม่ชำระกิเลสล่ะ? ทำไมมันไม่ทำให้เรารู้แจ้งล่ะ? ถ้ามันทำให้รู้แจ้งได้ อันนั้นจะเป็นความจริงของเรา

นั่นพูดถึงว่าให้อาจารย์ช่วยแนะนำสิ่งที่ผู้ปฏิบัติจะเริ่มต้นใจ เริ่มต้นคือว่าไม่ต้องไปวิตกกังวลใดๆ ทั้งสิ้น เราสำนึกได้ เราปฏิบัติได้มันเป็นสมบัติของเรา เพราะ เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรม ก็เผยแผ่ธรรมให้คนรู้จักตัวเอง ให้รู้จักสำนึกใจ ถ้ารู้จักสำนึกแล้ว ถ้าใครรู้จักสำนึกแล้วเขาจะเงี้ยวหลงฟัง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการนะ นี่เวลาคนที่สำนึกตัวเองแล้วจะอนุโมทนากับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหมือน เหมือนหงายภาชนะที่คว่ำอยู่ให้หงายขึ้น

ภาชนะที่คว่ำอยู่มันปิดหัวใจใจ เราแน่ เราเก่ง เรารู้ ไม่ฟังใครหรอก แต่พอพระพุทธเจ้าบอกว่าเอ็งผิด เอ็งยังไม่เข้าใจมันถึงหงายภาชนะขึ้น หงายภาชนะนั่นคือฟังเหตุผลใจ ฟังว่า เออ เปิดหูๆ พอเปิดหูฟังนะ พุดมา อืม ไซ้ นี่พอไซ้ เห็นไหม ถ้าเราสำนึก

เหมือนเราหายใจเราขึ้นมา ถ้าเราได้หายใจเราขึ้นมาแล้ว ฝนตก แดดออกมันจะมี น้ำ มีต่างๆ อยู่ในภาชนะนั้น จิตใจของเราถ้ามันหายใจขึ้นมา สำนึกตนได้ แล้วเราปฏิบัติ ไป ถ้ามันมีมรรคมีผล มันจะอยู่ในภาชนะเรา ภาชนะนี้มันจะรองรับมรรคผลในหัวใจของเรา มันจะเป็นประโยชน์กับเรา

“ปฏิบัติเพื่อพันทุกซ์”

เขาบอกว่าเขาอยากปฏิบัติเพื่อพันทุกซ์ วิธีการปฏิบัติเพื่อพันทุกซ์ เพื่อพันทุกซ์มัน ต้องมีสัจจะ มีความจริงขึ้นมา แล้วมันจะพ้นจากทุกซ์ เอวัง

(เพิ่มเติมท้ายกัณฑ์)

ถาม : นั่งสมาธิแล้วมีเสียงพูดว่า “ใจเป็นสมมุติ” ครับ

ตอบ : ใจนี่มันธรรมชาติเกิด นั่งสมาธิแล้วมีเสียงพูดว่า “ใจเป็นของสมมุติ” สมมุติในนี้มันเป็นสมุทัย ถ้ามันเป็นสมุทัยนะ สมุทัยคือความไม่รู้ในใจ แต่ตัวใจ ถ้าใจ เป็นของสมมุติ ใจมันเป็นจริงตามสมมุติ แต่ แต่ถ้าใจเป็นวิมุติล่ะ? เราบอกว่าใจเป็น วิมุติไม่ได้ เพราะว่าใจมันเป็นภวาสวะ ใจเป็นภพใจเป็นวิมุติไม่ได้ แต่ตัวใจนั้นแหละ มันจะเป็นธรรมชาติได้

ฉะนั้น ถ้าบอกว่าใจเป็นสมมุติมันเป็นธรรมชาติเกิด เกิดแล้วเราก็ดูแลรักษาของเราไป ถ้าใจเป็นของสมมุติ แล้วสมมุติทำไมเอ็งให้กูทุกซ์มากขนาดนี้ล่ะ? ถามมันกลับ ถ้าถาม มันกลับขึ้นไปมันจะเข้าใจได้ไง ถ้าใจเป็นของสมมุติ ถ้าของสมมุติก็เหมือนเขาเล่นหนัง เล่นละครเขาก็สมมุติบทบาทขึ้นมา พอเขาเล่นเสร็จแล้วเขาก็เลิก เขาเล่นเสร็จแล้วเขาได้ สดางค์ แต่นี่ถ้าใจเราเป็นสมมุติ พอเอ็งเป็นสมมุติเอ็งหลอกแล้วเอ็งก็ต้องไม่ให้เป็นโทษ สิ ทำไมมันเป็นโทษล่ะ?

นี่เวลามันเกิดมา ใจ ถ้าคิดแบบเริ่มต้น ใจเป็นสมมุติ ถ้ามันเป็นธรรมมันผูกขึ้นมา นะมันก็ดีใจ อืมจริง ถ้าจริงแล้วทำให้เราแบบว่าหัวใจมันก็ผ่องแผ้วพักหนึ่ง แต่ถ้ามัน ละเอียดเข้าไปล่ะ? ถ้ามันละเอียดเข้าไป เห็นไหม อย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ถ้า ละเอียดเข้าไปมันก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง

ฉะนั้น จะบอกว่าใจเป็นสมมุติ อิม มันเป็นธรรมเกิดเฉพาะเป็นข้อความของผู้ที่มันผูกขึ้นมาเอง ถ้ามันเป็นสมมุติก็สมมุติว่าชาตินี้ เพราะว่าเวลามันตายไปแล้วมันไม่สมมุติหรือ มันไปอีก มันไปอีกเพราะจิตมันไม่เคยตาย ถ้าจิตเป็นสมมุติ สมมุติแล้วมันก็ต้องแบบว่าเหมือนกับที่ว่าเล่นหนัง เล่นละคร พอเลิกแล้วต่อกันก็ต้องจบกัน แต่ใจนี้มันไม่จบ มันไม่จบใจ มันข้ามภพ ข้ามชาติ มันไปเกิดอีกใจ ถ้ามันเกิดอีกมันเป็นผลของวิญญูะ เวลาเกิดในโลกนี้มันเป็นผลของวิญญูะ แต่ถ้าเวลาทำลายตัวมันแล้ว ทำลายภวา สวะ ทำลายภพ ทำลายใจ ใจทำลายแล้วมันเป็นธาตุ ธาตุอะไร? ธาตุรู้ เป็นธรรมธาตุ นั่นแหละใจที่ไม่เคยตายมันก็เป็นนิพพานอันเดียวกันที่ไม่เคยตาย

ตอบแค่นี้เนาะ ยังสงสัยไหม? มันเป็นแค่ “มีเสียงพูดว่า” คำว่ามีเสียงพูดว่ามันเหมือนธรรมเกิดใจ มันเหมือนสิ่งที่เราสงสัย นี่ที่ฟังธรรม ตัวเองมันจะเป็นอย่างนี้ เสียงที่มันขึ้นมา พอขึ้นมามันเป็นอย่างนี้ปั๊บ มันก็เป็นแบบข้อความข้อความหนึ่ง เหมือนเรามีประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เขามาตอบประเด็นนั้น แต่ประเด็นอื่นมันจะเกิดมาอีกข้างหน้า มันจะมีประเด็นมาเรื่อยๆ ถ้าประเด็นไปเรื่อยๆ มันก็จบ นี่มันยังมีเกิดมาอีก มันเป็นธรรมเกิด มันก็เหมือนกับเกิดดับๆ ไม่มีวันที่สิ้นสุด แต่ถ้าเป็นมรรคญาณเวลาพิจารณาไปแล้ว มันจะสิ้นสุด เพราะมันพิจารณาแล้วมันปล่อยๆ จนมันขาด ขาดแล้วจบเลย เป็นอรูปธรรม เอวังจริงๆ